

Viktorija Daniliauskaitė, 1992

Klemensas Kupriūnas, 2010

*Regina Vaišviliénė
Lietuvos medicinos bibliotekos
Informacijos skyriaus vedėja*

Ekslibrisai šiauliečiams ir šiauliečių dailininkų kūriniai Lietuvos medicinos bibliotekos ekslibrisų kolekcijoje

Lietuvos medicinos biblioteka (LMB) yra didžiausia Lietuvos biomedicinos ir jai artimų mokslų biblioteka, įsikūrusi Vilniuje. Jos įkūrimo data laikoma 1944 m. spalio 9 d., kai sveikatos apsaugos liaudies komisaras savo įsakymu atnaujino Valstybinės centrinės mokslinės medicinos bibliotekos veiklą. Lietuvos medicinos biblioteka turi gražias tradicijas organizuoti ekslibrisų konkursus ir kaupia ekslibrisų kolekciją lietuviškosios medicinos tema. Per dvidešimt metų sukaupta apie 700 ekslibrisų, sukurtų daugiau kaip 100 Lietuvos ir 16 užsienio autorų.

Lietuvos medicinos bibliotekos ekslibrisai

Pirmajį bibliotekos ekslibrisą sukūrė grafikė Viktorija Daniliauskaitė 1984 m. bibliotekos 40-mečio proga. Tuo pat metu buvo parengtas projektas, pagal kurį Klaipėdos dailės kombinate buvo pagamintas metalinis ženklelis, dengtas baltu ir raudonu emaliu.

1994 m. Lietuvos medicinos bibliotekos 50-mečio proga buvo surengta pirmoji ekslibrisų paroda-konkursas „Lietuvos medicina“. Konkursu salygose buvo nurodyta, kas turėtu atsiispindėti mažajame grafikos kūrynyje – pateiktos žymiausių Lietuvos medikų pavardės ir kai kurios institucijos: Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, Lietuvos medicinos biblioteka, Kauno medicinos akademija, Lietuvos

medicinos ir farmacijos istorijos muziejus ir kt. Parodos kuratorius ir katalogo sudarytojas buvo menotyrininkas Donaldas Strikulis.

Į organizatorių kvietimą atsiliepė 39 autorai iš 16 šalių, pateikta 112 darbų. Iš Lietuvos savo darbus pateikė 12 menininkų, tris ekslibrisus atsiuntė JAV gyvenantis dailininkas Vytautas Osvaldas Virkau. Parengtas ir atspausdintas parodos katalogas (200 egz.), kuriame pateikta informacija apie autorius, pristatyti darbų sąrašas bei po vieną kiekvieno autoriaus darbo iliustraciją. Dauguma ekslibrisų buvo dedikuoti žymiems Lietuvos medikams: profesoriams Vytautui Sirvydžiui, Jurgui Brédikiui, Algimantui Marcinkevičiui, Antanui Sučlai, Juozui Meškauskui, Pranui Mažyliaiui, Petru Avižionui, Ferdinandui Bendoraičiui ir kt. Medicinos bibliotekai 17 ekslibrisų sukūrė Lietuvos ir užsienio autorai.

Bibliotekos 60-mečio proga buvo nuspręsta kreiptis į Lietuvos menininkus ir pakviesi dalyvauti parodoje su ekslibrisais, sukurtais jvairiu metu, bet neeksponeuotais pirmojoje parodoje. Savo darbus pateikė 59 autorai ir pristatė 290 ekslibrisų, sukurtų skirtingu laikotarpiu ir jvairia technika. Išsiplėtė knygos ženkly adresatų ratas – nuo garbių profesorių iki miestelio felčerio. Buvo pristatyta ir institucijoms sukurtų ženkly. Didžiuojamės, kad kolekcijoje turime Domicelės Tarabildienės (darbus pristatė sūnus Rimantas Tarabilda), Lili Janinos Paškauskaitės, Laimos Bronislavos Pučkorūtės, Irenos Geniušienės, Alberto Gursko, Antano Kmieliausko, Valerijono Vytauto Jucio, Saulės Kisarauskienės, Vytauto Valiaus ir kitų žinomų Lietuvos menininkų darbų, sukurtų lietuviškojo ekslibriso atsigavimo ir suklestėjimo metais – XX a. II pusėje. Bibliotekos kolekcijos seniausias ekslibrisas medicinos tema – dailininkės I. Geniušienės *Ex Libris R. Vailionytė*, sukurtas 1958 m.

Artėjant 70-ajam bibliotekos jubiliejui buvo svarstyta, ar verta tėsti medicinos ekslibrisų parodų ciklą? Ar bus norinčių dalyvauti? Į trečiąjį parodą buvo kviečiami ekslibrisų kūrėjai, sukūrė darbus per pastarąjį

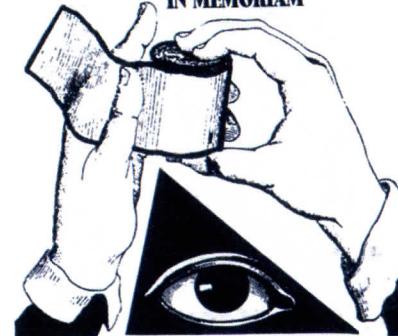

IN MEMORIAM KAZYS OŽELIS (1886-1960)
LITHUANIAN LIBRARY OF MEDICINE **EX LIBRIS**

Vytautas Osvaldas Virkau, 1994

PETRAS AVIŽONIS (1875-1939)

IN MEMORIAM

EX LIBRIS
LITHUANIAN LIBRARY OF MEDICINE

Vytautas Osvaldas Virkau, 1994

Ramutė Kalniūnaitė, 1979

Rimantas Tomas Buivydas, 1975

dešimtmetį, ir tie, kurie nebuvvo pristatyti ankstesnėse parodose. Į rengiamos parodos kvietimą atsiliepė 34 autorai, kurie nebuvvo pateikę darbų ankstesnėse parodose. Iš viso parodoje dalyvavo 49 autorai ir pristatė 230 darbų. Šiai parodai didžiausią pluoštą darbų pateikė dailininkas Klemensas Kupriūnas, Aušra Čapskytė, Valerijonas Vytautas Jucys. Be jau žinomų menininkų, jisitraukė būrys jaunujų, būsimų diplomuotų menininkų su savo dėstytojais.

Žinomas dailininkas ir kolekcininkas Valerijonas Vytautas Jucys bibliotekos 70-mečio proga dovanojo dalį savo ekslibrisų kolekcijos lietuviškosios medicinos tema. „Visų ekslibrisų surinkti neįmanoma, taigi, ir mano rinkinyje dominuoja dvi pagrindinės temos – erotiniai ekslibrisai ir knygos ženklai, skirti medikams“, – per parodos „Ekslibrisai medikams“ atidarymą 1998 m. sakė menininkas. Bibliotekai perduota 30 autorių 60 darbų. LMB kolekcija pasipildė iki tol neturėtais daugelio vyresniosios kartos autorių darbais: Vlados Černiauskaitės, Petro Rauduvės, Gedimino Pempės, Vinco Kisarausko, Vaclovo Kosciuškos, Jono Liolio, Jono Kuzminskio (vyresn.), Augustino Burbos, levos Labutytės, Stasės Medytės, Jūratės Stauskaitės.

Per dvidešimt galerijos gyvavimo metų buvo surengta 15 ekslibriso autorinių ir koletyvinių parodų. Savo darbus eksponavo gerai žinomi ekslibriso meistrai: Stanislava Darija Maleckienė, Irena Trečiokaitė-Žebenienė, Viktorija Daniliauskaitė, Aldona ir Algimantas Kliševičiai, Valerijonas Jucys, Birutė Matjošaitytė, Aušra Čapskytė, Alfonsas Čepauskas ir kt.

Šiauliečių menininkų ekslibrisai medikams ir ekslibrisai šiauliečiams medikams

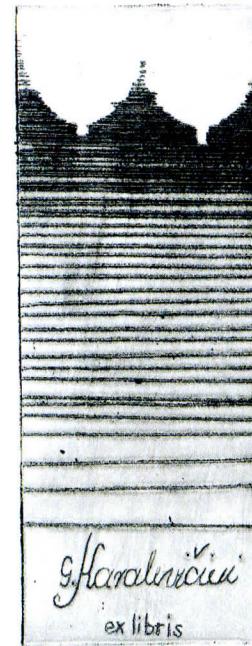
Kuo galima pradžiuginti šiauliečius – ekslibriso entuziastus ir kolecininkus – Šiaulių tema? Pirmausia rūpėjo išsiaiškinti, ar Šiaulių ekslibrisų patriarchas Geradas Bagdonavičius yra sukūręs ekslibrisų medikams. Pervertus Jono Sidaravičius knygą „Gerardas Bagdonavičius“¹,

akis užkliuvo už ekslibriso *Ex libris E. Tarnauskas*. Patikrinus bibliotekos kataloge, paaškėjo, kad Enrikas Tarnauskas – žymus Lietuvos gydytojas ginekologas, parašė apie 80 mokslių straipsnių. Dailininkas G. Bagdonavičius buvo sukūrės keletą eskizų uteniškių Savickių šeimai, su kuria artimai bendravo. Marija Savickienė dirba Utenoje odontologe. Tad ir šiuos dailininko eskizus galime priskirti prie medicinos temos.

Iš Šiaulių kilusi gydytoja dr. Laisvūnė Petkevičienė papasakojo turinti keturis dailininko G. Bagdonavičiaus ekslibrisus, sukurtus jai ir jos vyru chirurgui Stasiui Petkevičiui. Dailininkas 1972–1973 m. sukūrė ir jai padovanovo trijų knygos ženkly *Ex libris Laisvūnė Petkevičienė* ekskizus. Dar vieną knygos ženklo eksizą G. Bagdonavičius sukūrė Šiauliouose ilgą laiką gydytoju dirbusiam S. Petkevičiui. Šiame knygos ženkle *Ex libris Stasys Petkevičius* tarp knygų ir medikamentų pavaizduotas gydytojas, rankose laikantis kaukolę ir vaistažoles. Apie šiuos ekslibrisus laikraštyje „Šiaulių kraštas“ rašė kulturologas, kolekcininkas Jonas Nekrašius². Kai Laisvūnė mokėsi Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijoje, dailininkas G. Bagdonavičius buvo jos piešimo mokytojas. Daug įdomių dalykų gydytoja papasakojo apie savo mokytoją, kuris buvo kitoks, nei visi. L. Petkevičienė turinti ir keletą nuotraukų, darytų dailininko Gerardo Bagdonavičiaus parodos, surengtos Šiauliouose 1929 m., metu. Nuotraukas išsaugojo jos klasės draugės mama Regina Šiaučiūnaitė-Jasaitienė.

Yra žinoma, kad 1975–1985 m. gydytojams ekslibrisus kūrė Šiaulių pedagoginio instituto dėstytojai grafikai Vaclovas Zigmantas ir Rimantas Tomas Buivydas. Ausų, nosies, gerklės ligų gydytojams Albinui ir Alinai Petrokams skirtą ekslibrisą 2017 m. R. T. Buivydas dovanojo LMB.

Šiauliouose gimės ir augės, dabar JAV gyvenantis menininkas Vytautas Osvaldas Virkau 1994 m. parodai „Lietuvos medicina“ atsiuntė tris darbus, skirtus žinomiems Lietuvos medicinos korifėjams: profesoriams Petriui Avižionui, Kaziui Oželii ir gydytojui, pirmojo lietuviško istorinio romano „Algimantas“ autoriu Vincui Pietariui. Visi

Živilė Minkutė, 2014

še ekslibrisai turi įrašą *In Memoriam* ir yra skirti Lietuvos medicinos bibliotekai: *Lithuanian Library of Medicine*.

Mūsų kolekcijoje yra ir daugiau knygos ženkly, skirtų šiauliečiams gydytojams. Dailininkė Ramutė Kalniūnaitė sukūrė „Ex Libris. Liusės ir Kęstučio Valantinų“, jauna menininkė Živilė Minkutė paskyrė ekslibrisą plastikos chirurgui Gintarui Karalevičiui, dizainerė Vaiva Vaišvilaitė – savo pusseserei odontologei Laurai Bražtei su įrašu: *Ekslibrisas – sveikinimas jaunai gydytojai, pergalingai jveikusiai mokslus, suspindusiai plačia šypsena ant įtempto karjeros pradžios lyno!*

Vaiva Vaišvilaitė, 2014

Lolita Putramentienė-Braza

Šiaulietė dailininkė, ekslibrisų kūrėja Lolita Putramentienė-Braza, paprašyta savo archyve paieškoti darbų, susijusiu su medicina, mūsų kolekcijai atsiuntė ekslibrisų, skirtų šiauliačiams medikams Gintarui Makštučiui, Benjaminui Čižiūnui, Giedrei Kviecinskienei. Be šių, šiauliačiams skirtų ekslibrisų, kolekcija pasipildė knygos ženklais, skirtais dr. Petru Avižonui ir Priekulės rajoninei ligoninei, bei Elžbietos Zalogaitės ekslibrisu, skirtu dr. Jono Basanavičiaus 150 metinėms paminėti.

Per amžius atsiradę knygos ženklai yra reikšmingi kultūros, knygos istorijos objektai, o dažnai ir jdomūs meno kūriniai. Lietuviškosios medicinos ekslibrisas ne mažiau reikšmingas medicinos ir kultūros istorijai, tai viena iš sudėtinių kultūros paveldo dalių, laukianti savo tyrėjų.

Nuorodos:

¹ Sidaravičius J. *Gerardas Bagdonavičius*. Vilnius, 1977.

² Nekrašius J. Atrasti nežinomi dailininko G. Bagdonavičiaus ekslibrisai. – Šiaulių kraštas. 2015, gruodžio 18, p. 14.

Regina Vaišviliénė Bookplates for Šiauliai Citizens and Works of Šiauliai Artists in the Bookplate Collection of the Lithuanian Library of Medicine

The publication presents the bookplate collection on Lithuanian medicine theme (700 bookplates, more than 100 Lithuanian and 16 foreign authors) compiled for over twenty years in the Lithuanian Library of Medicine. The history of occurrence of the collection, the authors and works, bookplate competitions organized to mark various anniversaries of the library are overviewed. Bookplates dedicated to Šiauliai medical persons and the bookplates on a medical theme designed by Šiauliai artists are distinguished.